

محراب

افلاقی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعہ

شیمدیلک اون بش کونده نشر اولنور

مدرجات

اسلام « شیعیلک ، مذاہب و دینی فرقہ لار ، شہزادہ باقی محمد علی مصطفیٰ علیہ السلام
تاریخ مدینتہ کتب خانہ لار طاہر عربی علیہ السلام
اورتا آسیادہ تورکمن « تورکمنلرک دی » حامی ضیا علیہ السلام
شیخ سہروردینک شخصیتی و سچیہ سی یوسف ضیا علیہ السلام
حی بن یقظان « ابن طفیلک فلسفی رومانی » رشید علیہ السلام

مرآب : قدریہ حسین — پروانہ : سیمچہ جمال — رباعی : علی ضیا — پرکوکل خاطرہ سی —
ملیجہ نوری — غزل : جمیل رافت — ہالاک قبری : بحدت رشدی — آنتہ مک اولوی : —
صائم حسین .

فیثاتی ۱۰ غروشدور

شیخ سهروردینک شخصیتی و سچیہ سی

سهروردی ظاهرده ناصل بر آدم ایدی ، باطناً ناصل آدمدر ؟ عجبا شیخك شخصیتی و برآزده ایچ یوزنی مطالعه ایدہ بیلیمك ایچون نه کی و نائقہ مالکیز ؟
اولا سویلہ یہلم کہ ظاہری معناسندہ شیخ فیلسوف ایدی . بوندہ اتفاق وار . آناری دہ
بوکاشاہددر . مہادیآ مشائیہ فیلسوفلرینہ هجوم ایتہ سی و برجوق بخشاردہ خصوصی و شخصی
فکرلر بیان ایتہ سی فلسفہ دہ کی قدرتی و وکسک بر فیلسوف اولدیغی کوستر .
بونکله برابر او ، سیمیا کر ایدی و شہہ سز بر طاقم علوم غریبہ یہ مطاع ایدی بوکون
تنویم ایلہ مانیاتیزمہ ایلہ حقہ بازلق ایلہ ایضاح ایدیلہ بیلن شیلری او ، زمانندہ و زمانہ کورہ
ایچہ قاورامشدی .

برآزده سیمیا کر لکک قدیم معناسدن آکلاشیلابیلن « علم اسرار حروف » صنعتہ
واقف ایدی چونکہ آنارندہ آرا صیرا حرہ ، کیانحورہ ، « هورخش » کی مہم کلہ لری
قولانمقدن عبارتہ نک آکلاشیلماسنہ آروجه ظلمت ویرہ جک حرفلری دیزمکدن ذوق
آلدیغی کورولور . ہم دہ زمانندہ علم اسرار حروف مودہ حالندہ ایدی نتکیم برآزصوکر
شیخ محی الدین عربی بو علمہ بیوک مقیاسدہ قیمت ویرمشد .

کیم بیلیر بلکہ ابن تیمہ نک ادعا ابتدکی کی سحر دہ اختصاصی واردی . [۱]
بوتون بونلرہ رغماً او بایاغی بر آدم دکلدی هر کسک توجهنی قازانمشدی قاب قیافتہ اہمیت
ویرمدیکی حالہ مجلسلردہ ، سرایلردہ اعتباری واردی . صوکر ابر طاقم حاللری دہاواردی کہ

[۱] سهروردینک سحر بیلدیکنی ابن تیمہ دن باشقہ ادعا ایدن کیمسہ یہ تصادف ایتہ دم .
معلومدر کہ ابن تیمہ بالعموم فیلسوفلرہ حتی متکلمین و متصوفیہ چوق معارضدر بوسیله سوزلری قید
احتیاط ایلہ تللی اولنور . اونک سهروردی ایلہ ابن سبعین حقندہ پوسکوردیکی آتش کین و نفرت
شوسطرلردہ واضحاً نمایاندر : « لما کان السهرودی المقتول یطلب ان یصیر نبیاً وکان قد جمع بین النظر
والتأله و سلك نحواً من مسلك الباطنیہ و جمع بین فلسفہ الفرس و الیونان و عظم امر الانوار و قرب
دین المجوس الاول و هی نسخه الباطنیة الاسمعیلیة و کان لہ ید فی السحر و السیمیا فقتلہ المسلمون علی الزندقۃ
بحلب فی زمن صلاح الدین و كذلك ابن سبعین الذی جاء من المغرب الی مکة وکان یطلب ان یصیر نبیاً
و جدد غار حراء الذی نزل فیہ الوحی علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم ابتداءً و حکي عنه انه کان یقول لقد درب
ابن آمنہ حیث قال « لانی بعدی » وکان بارعاً فی الفلسفہ و فی تصوف المتفلسفہ و ما یتعلق بذلك » [منہاج السنہ

نظر منزه ایکنجی بر شخصیت حالنده چیقماسنه سبب اولیور. مع مافیہ پوشخصیتده بزاونک ینہ ریاضت و پرہیز کارلغنی کوریورز. نیتکم ہفتہ دہ بردفعہ الہی درہمی کچمہ مک شرطیلہ طعام ایتہسی بوتون شو اولکی مطالعہ لک ویرہ جکی قناعتی الت اوست ایتکدہ در .

عجبا ریاضتہ بوصورتلہ دوام ایتہسی اولکی وضعیتی اورتمک واونی ترصین ایتک ایچونمیدر؛ ایشتہ مشار الہک ایچ یوزینی ا کلامق ایچون تدقیق ایدلہسی اقتضا ایدن نقطہ بودر .

« حکمۃ الاشراق » نامندہ کی قیمتدار اثرندہ شیخک بعضاً غریب غریب مطالعہ لرینہ تصادق ایدیورز: دیورکہ « آذربایجانک » شہرندہ ایدم بر بازار محلندہ غلبہ لق ایدک عالم ملکوتی مشاہدہ بہ باشلادق. یالکز بن دکل او بازاردہ موجود بتون خلق بر ساعت قدر کوک یوزندہ آچیلان بو مثال عالمی سہوہ سہوہ مشاہدہ ایتدک ای انسانلر بویلہ بر عالم اولدیغندہ شہہ یوقدر بو عالمہ یوکسہ لہلم . « مذکور اثرینک دیگر بر محلندہ ینہ عینی مآلہ ادارہ کلام ایدر ، عجم بلادندن شہردہ عالم مثالی کوردیکی ویانندہ کیلرہ اوزون مدت کوستردیکی آکلادیر . کندیسنک بو عالم ایلہ علاقہ دار اولدیغنی و بعضاً اورادن الہام آلدیغنی سویلہ مہسی و صوکر بر شمشک سرعتیلہ پارلدايان صدمہ لرلہ بعضاً سوز ایشیتدیکنی و بسوزلر کندیسنہ آنسزین و خلاف مأمول زمانلردہ کلدیکنی قید ایتہسی مشارالہک افکارینی بر درجہ بہ قدر میدانہ چیقاراجق امارہ لردر .

ہیا کل انوردہ موضوع بحث ایتدیکی بر مکاشفہ دہ « حضوردہ بر قومک صف صف دیزیلوب جمال الہی بہ حیرتہ منتظر اولدقلرینی » مشاہدہ ایتدیکنی قید ایدر . ایشتہ بونلر شیخک مغوی جہہ سنک علامتلیدر .

حیات ظاہریسنندہ شیخ ، فیلسوف ، سیمیا کر ، زاهد و ریاضتکاردر یعنی متضاد شخصیتلر عرض ایدن بر موجوددر حیات باطنیسنندہ الہی ، معتقد ، و صوفی در. لکن بوتون بونلر اونک باشقہ امل پشندہ یورودیکی حسنی ویرن شیلردہ. خلاصہ مشارالہک حیات ظاہریسی حقندہ معین بر شکل چیزیلہ مہدیکی کی حیات باطنیہسی ایچون قطعی بر سوز سہویانہ من حسن ظن ایلہ حرکت ایتک ایستہ ینلر اونی منلا جامی و شہرزوری

ج ۴ ص ۱۵۰] کوریلورکہ ابن تیمہ سهروردینک پیغمبر اولق ایستہ دیکنہ و قدیم مجوسی دینتہ یاقین بر شئی ایجادہ قالشدیغنہ ذاہبدر عجم و یونان فلسفہ سنی احاطہ ایتدکدن صوکر مجوسیلکک نور وظلمت نظریہ سنہ اہمیت ویردیکنی و بونک باطنیہ اسماعیلیہ نک دیگر برشکی اولق اوزرینہ تلقی ایدیلہ بیلہ جکنی ایلری سوریور . بونلر شیخ سهروردی حقندہ افراطکارانہ حکملردن عد ایدلسہلریلہ ہر حکمدہ بر حقیقتک تنویرینہ خدمت ایدمک نقطہ لر بولنہ جغندن اہمیتلہ نظر دقتہ آلمغہ لایقدرہ .

کبی ولی الله دن عد ایدرلر. احوال و حرکاتنه باقاندلرایسه اونک بیوک دعوالر پشنده اولدیغنه قانعدرلر. بونلر ابن تیمیه کبی اونک زندیق اولدیننه واسکی مجوسیلک کبی یکی بر دین تأسیس ایتمک فکرنده اولدیغنه قانعدرلر سهروردینک « بکا ، قالح خاقی قورقوت دینه دعوت ایت دینلمه دجه بن اولمه یه حکم [۲] » مآلنده کی سوزی حقنده حسن ظن ایچون یول بر اقایور. عجباً شیخ بویله بر سوز سویله مشمیدر . بونی ابن تیمیه نك نقل ایتمه سنه باقارسه کنز بر آرز شبهه ایدرسکنز و وثیقه آرامغه قالقارسکنز لکن شیخک بتون حیاتی بو سوزلره ایناندیراجق وضعیتلر احداث ایتمشدر .

نیتکیم شهرزوری بکا موثوق بر خبر واصل اولدی: ابوالفتوح پیغمبردر دینلر واردی دیمشدی . شیخک معاصری اولان «صوان الحکمة» ذیلندن عینی مآلده روایتلر کورمشدک. کورولیورکه شیخک سحیه و شخصیتی حقنده سوز سویله مک خیلی کوجدر . مشارالیهک قتلی اسبابی ده شخصیتنده آراشدیراجقدق واصل اولدیغمز نتیجه ینه عینی نتیجه در . بو مسئله یی ده ینه ایکی طرز ناتیق به آیرمق ایجاب ایدر . بر قسمی اونک مقصد و شرعه مخالف بر آدم ، عینی زمانده بر دین و یا مسلك مخصوص مؤسسی اولمق اعتباریله بر غائله سیاسییه چیقارماسی ملحوظ غریب الطور بر آدام اولدیغنه قائل اولاندردر . صلاح الدین ایوبی اطرافنده طوپلانا نلر وقاضی عیاض بو قسمده داخلدرلر و بونلر قناعتلریله حرکت ایتمشلردر . و حتی هر حالده اولدورولمیدر . زیرا نفی ایدیهلرک اولورسه هانکی ناحیه یه کیتسه اوراسنی افساد ایده جکدر ، ملتک سلامتی بونک وجودینک ازاله سنده در فکرینی مدافعه ایتمشلردر .

دیگرلری ایسه او اولدوکدن صوکر ا بیله ینه اونی قیلرنده بیوتمشلر ، بعضاً کوکلره چیقارارق ابوالفتوح اولمه مشدر او سماویه عروج ایتمشدر دیمشلر و نهایت اونی قطب الاقطاب و یا سرتاج اولیا عد ایتمشلردر .

مورخ شهرزوری بو ایکنجی قسمدندر . مومی الیه سهروردی بی الک ایی تدقیق ایدنلردن بری اولدینی ایچون شیخک سحیه و شخصیتی حقنده یازدینی سطرلری عیناً بورایه درج ایتمکی موافق بولیورم و بو صورتله شیخک ظاهری و باطنی جبهه لرینه داها یاقیندن تماسه وسیله آله ایتمش اولاجغز .

یوسف ضیا

[۲] کان السهروردی المقتول یقول لا اموت حتی یقال لی قم فاندز . [ابن تیمیه نك بیان موافقة صریح العقول لصحیح المنقول نام اثرندن جلد ۱ ص ۱۹۵]